

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVK01
HT08
Martin Hall

Ett Imperium På Nedgång?

En studie av USA: s Imperium

Mattias Samuelsson

Abstract

This is a thesis about the American empire. I also focus my work to see if this American empire is declining. The two main questions I ask and want to answer in this thesis are: *is America an empire and is it in decline?*

I first conclude that America has been an empire ever since the end of the Second World War. The sheer military and economic power of the American empire matches and exceeds the ones before them. The way the US dictate power both in America and across its borders shows that they are not bothered about agreements and treaties that do not suit them. They try to promote and force states to join the capitalistic train and I therefore call them the empire of the free market. Concerning if it is in decline I use two sets of interlinked theories to my study. Paul Kennedys theory of imperial overstretch and a theory of empire resistance. The mix of too much obligations and interests combined with heavy resistance has made empires crumble before. The conclusion is even tough the empire has a lot to deal with it has an ability to change to circumstances and overcome.

Nyckelord: Empire, USA, Decline, Imperial overstretch, Free market

Innehållsförteckning

1	Förord	1
1.1	Syfte	2
1.2	Teori	3
1.3	Metod	4
1.4	Tidigare Forskning	4
2	Ett Imperium?.....	6
2.1	Imperium diskursen.....	6
2.2	USA ett Imperium	7
2.2.1	Hegemoni eller Imperium	8
2.3	Den Fria världen och den fria marknaden	9
2.4	Transnationella Företag.....	11
2.4.1	Economic Hitmans	12
2.5	Sammanfattning	13
3	På nedgång?	15
3.1	Åtaganden & Intressen	15
3.2	Motstånd.....	18
3.3	Analys & Slutsats	20
4	Referenser.....	22

1 Förord

I mitt val av uppsatsarbete har jag studerat USA och dess makt i det internationella systemet. USA är den ledande världsmakten och har sedan andra världskrigets slut varit en anförare för de västerländska demokratiska samhällena. Dessa samhällen som skall stödja mänskliga rättigheter, likabehandling och yttrandefrihet.

Med detta i åtanke anser jag att det är intressant att undersöka i vilken utsträckning denna världsmakt är på nedgång eller om den ger intryck av att stå sig stark. USA representerar de demokratiska idealen som jag själv anser är väldigt ädla. Mänskliga rättigheter och yttrandefrihet etc. är dessa ideal väl representerade i USA:s reella politik? Vad kan en eventuell makt nedgång medföra för USA och världspolitiken? Kan det komma en ny stat som Kina och ta över positionen som världsmakt? Dessa frågor anser jag vara mycket relevanta och intressanta. De demokratiska idealen i USA anser jag är på nedgång likadant med de mänskliga rättigheterna efter elfte september. Fängelser som Guantanamo är intrång på de mänskliga rättigheterna. Fångar får ingen prövning och tortyr är vanligt förekommande. Yttrandefriheten och den personliga integriteten blir kränkta av lagar som ”The Patriot Act”. En lag som gör det lättare att avlyssna och övervaka människor. Det skulle vara överdrivet att säga att de demokratiska idealen är helt bortspolade men jag anser det inte överdrivet att säga att de har blivit kränkta.

Dessa lagar framkom efter en mycket speciell situation där Amerika, som aldrig trodde att någon skulle kunna attackera deras hemland, var i chock över terroristattackerna mot New York och Washington. Upprörda känslor och vrede spreds i landet och förövarna som gjort detta skulle straffas för deras brott. Dock är det väldigt svårt att bekämpa terrorism eftersom det är svårt att veta var de finns och hur de är strukturerade. Det som skede efter attackerna var att USA initierade invasionskrig mot två länder som båda sågs som terroristnästen och potentiella hot mot landets säkerhet. Två strategiskt viktiga mål för att USA skulle kunna skydda sina intressen. Jag tycker dock att det är en underlig strategi att jaga terrorister genom att starta mellanstatliga krig. Detta medför bara att terroristerna får en stabilare grund att stå på och mer vatten på sin kvarn. Kriget medför ett motstånd mot den ockuperande makten. Därför slår tanken mig att de huvudsakliga faktorerna till kriget inte är att jaga terrorister utan att expandera och visa sin imperialistiska makt.

På senare tid har USA fått uthärda en omfattande kritik från andra stater. Till och med gamla allierade i väst började kritisera USA för dess uppträdande som strider mot flera fördrag och konventioner. Samt att flera stater, vissa med vetorätt, i FN:s säkerhetsråd var starkt emot ett krig i Irak. Länder som Tyskland och Frankrike gick hårt åt USA:s sätt att rättfärdiga kriget i Irak. Det kommer

också fler och fler kritiska röster inifrån USA där opinionen har vänt från att stödja kriget i Irak till att kräva truppernas tillbakadragande. USA med Bush i makten förefaller sig inte hejdas av någon kritik. Bush administrationen går sin egen väg och det är bara att lyda och acceptera. Det är dessa frågor och funderingar jag hade inför mitt uppsatsarbete. Jag tror att det blir lättare att förstå mitt arbete när tankar och funderingar som låg inför arbetet visas tydligt.

1.1 Syfte

Det är nya tider och dessutom har en finanskris förvärrat situationen för USA. Detta tycker jag kan liknas med Romarnas problem när de föll utspelades ett liknande scenario.

Romarna fick ca 200 e.kr stora problem i att samla in pengar från sina provinser samtidigt som de hade inre motsättningar och ett trefrontskrig att hantera vilket fick dem att falla. De generella likheterna i problemen mellan Romarna och USA kan diskuteras ytterliggare dock anser jag att parallellerna är tydliga. Frågan är om USA kommer att klara av svårigheterna som följer med att vara nummer ett och fortsätta att hålla makten centrerad kring USA? Detta intresserar mig och det jag ämnar studera i denna uppsats. Dock finns alltid vissa saker som behövs klargöras. Jag ser USA som vår tids stora imperium. Det kan vara kontroversiellt att kalla USA för ett imperium därför vill jag fastställa att det verkligen är ett imperium. Jag har tidigare använt mig av ordet världsmakt vilket inte behöver betyda att USA är ett imperium. Jag använde mig av världsmakt därför det är omtvistat huruvida det är ett imperium. Det finns röster som hävdar att USA är en hegemoni. En mäktig stat som förhandlar och överlägger med sin omgivning vilket jag tydligt inte tycker stämmer in med USA. Jag har i en förstudie studerat om USA är ett imperium och kommer där fram till att det är ett imperium i allra högsta grad. Jag kommer senare i min uppsats att redovisa för hur det kan klassas som ett imperium. Min frågeställning är därför uppdelad i två delar.

Är USA ett imperium? Är USA på nedgång som världsmakt?

Den första frågan är essentiell för att kunna svara på om USA är på nedgång. Det är viktigt att fastställa att det är ett imperium för att kunna jämföra med andra historiska imperium som har stöt på liknande imperialistiska problem som USA har framför sig idag.

1.2 Teori

För att undersöka om USA är på nedgång använder jag mig av två teorier. Dessa två teorier kombinerar jag sedan för att dra mina slutsatser.

När man studerar imperium genom historien varierar de alla i karaktär samtidigt som de ofta stöter på liknande problem. Det finns olika teorier för varför dessa faller och hur de faller. Emellertid har jag fastnat för Paul Kennedys (1989 s.666) ”imperial overstretch” (imperialistisk överuttänjning, fri översättning). Överuttänjningen beror på att imperiets åtaganden och intressen är större än dess kapacitet att försvara dem alla samtidigt. Insikten är att USA har för många åtaganden och intressen runtom i världen och risken är att man försummar vissa åtaganden eller intressen för att rikta in sig på andra. Det kan medföra att de försummade åtagandena och intressena sedan växer och orsakar problem. Samtidigt kan två eller flera åtaganden och intressen också krocka med varandra, tag exemplet med att skapa en bra relation till Saudiarabien utan att israelerna känner sig kränkta. Denna balansgång och värdering hur man skall hantera sina intressen och åtaganden kan leda till en överuttänjning. Enklare sagt att de försöker utföra mer än de klarar vilket leder till en kollaps. Det hör till saken att troligheten att USA skulle behöva försvara alla sina åtaganden och intressen samtidigt är minimal.

Samtidigt som jag ämnar fördjupa mig i den imperialistiska överuttänjningen och om det är ett faktum är det inte den enda teorin jag använder. Det krävs mer än att bara förstå dess åtaganden och intressen och vilka påfrestningar de kan innebära. Paupp skriver att det finns två likheter mellan imperium det ena är förlitandet på militär makt det andra är ett utbrett motstånd mot imperiet (2007 s.3). När ett imperium expanderar för att säkra sina intressen och åtaganden inkräktar dessa nästan uteslutande på andra människors bekostnad. Imperiet skapar en rädsla och en vrede över dess arrogans och ignorans för andra människors intressen. Detta leder ofta till motstånd mot imperiet. De berörda av imperiets övertramp mobiliserar sig emot dess makt och inflytande. Detta kan ske genom väpnad konflikt men också genom en ide mässig konflikt. Det senare fenomenet handlar främst om ett motståndstagande mot USA och dess ideologi och levnadssätt.

Fransmännen ville civilisera världen, ”*mission civilatrice*”, för den ansågs barbarisk och den franska kulturen skulle komma och lyfta folk från deras barbariska tillvaro (Haddad et al 2006 s.1). Kolonimakterna ansåg sig ha rätten att kontrollera över visa människor. Det sågs till och med som humant att hjälpa de länder som inte var så utvecklade. Kulturellt och politikiskt ville man ändra andra att tänka likadant. Detta var nobelt av kolonimakterna eftersom det skulle skapa en utveckling enligt europeisk modell. I själva verket handlade det inte om att upplysa världen eller att hjälpa den. I grund och botten var det ekonomiska faktorer som drev Europa till att expandera. USA har på samma sätt målsättningar att sprida demokratin i världen och man pratar ofta om ”the free world”. Dock är det den stora målsättningen oftast att skapa USA vänliga stater vare sig det handlar om en diktatur eller en demokrati. Motsättningar mot imperier är väldigt

vanligt och en av de största faktorerna till varför de faller. Motsättningarna går ofta hand i hand med åtaganden och intressen. Där imperiet försöker styra och tvinga människor att följa och acceptera imperiets regler det är oftast där som motståndet växer starkast.

1.3 Metod

Uppsatsen baserar jag främst på skriftligt material som forskningsrapporter och andra dokument. Metoder likt intervjuer eller enkäter är inget som intresserar mig eller skulle förbättra min uppsats. Det som har skrivits kring ämnet imperium är omfattande och det som skrivits om USA:s nedgång är också väldigt omfattande.

Min studie syftar till att förklara och beskriva dagsläget i USA:s imperium och om imperiet kan uppfattas befinna sig i en spiral av maktreduktion. Till min hjälp använder jag två teorier som förklarar imperiums fall. För att visa att det är ett imperium anser jag att det främst handlar om att lyfta ut faktorerna som gör det till ett imperium. Detta gör jag i det första kapitlet medan i det andra beskriver jag den eventuella nedgången.

Tanken är att läsa de verk som jag anser tillhör de mest inflytelserika inom ämnet. Eftersom detta är en subjektiv bedömning vilka böcker som skall anses viktigast kanske inte alla håller med om mitt val av böcker. Det kan anses att det finns fler böcker att tillgå som jag inte har tagit med. Jag har tidigare sagt att detta forsknings fält väldigt brett vilket gör att jag inte hinner läsa in mig på all litteratur även om jag så skulle vilja det. Samtidigt som det är bra att utbudet av litteratur är stort ger det mig andra svårigheter i hur jag skall begränsa min litteratur.

Jag har därför fokuserat på det jag anser vara viktigast för att studera USA:s makt och om den är på nedgång. De områden jag lyfter fram är dess ekonomiska, militära och politiska styrka i världen. Dessa områden bör vara starka för att de skall kunna försvara sina åtaganden och intressen. Det intressanta är vilka medel de fogar över för att forma och styra sina intressen. Det krävs också en genomgång av hur dessa intressen och åtaganden skapar ett motstånd mot imperiet. Genom att binda ihop åtaganden och intressen med motstånd hoppas jag kunna visa om det är på nedgång.

1.4 Tidigare Forskning

Den tidigare forskningen kring detta ämne är stort vilket jag har nämnt. Paul Kennedys bok *The Rise and Fall of Great Powers* är en som jag har läst mycket.

Jag baserar mycket på hans teori om imperialistisk överuttänjning och även om den är skriven 1989 så har den mycket intressanta iakttagelser. Kennedy är en historiker som har en mycket stor kunskap om imperium. Detta verk är

omfattande och visar på svårigheten att försvara sina intressen och åtaganden. Kennedy hävdar att USA har sedan andra världskrigets slut haft en ovanligt stor del av världens ekonomi. Detta kommer att ändras och minska till en mer naturlig proportion av världsekonomin. Dock säger han att eftersom USA är ett demografiskt och geografiskt stort land är den naturliga proportionen av världsekonomin fortfarande väldigt stor. Slutsatsen är att USA kommer att förbli en stor världsmakt i en multipolär värld.

Liknande slutsatser drar Terrence Paupp i sin bok *Exodus From Empire*. Där han menar att Amerikas oligarkiska globala imperium inte kommer att hålla. Det krävs en utgång från den imperialistiska politiken till ett mer interdependent globalt samhälle. Dessa två böcker fann jag vara de mest givande till mitt uppsatsarbete och de som jag rekommenderar till att läsa.

2 Ett Imperium?

”stormakt med världsomspännande intressen där den maktägande eliten härskar både över det egna folket och över andra, underkuvade folk. Med den senare betydelsen har termen använts om stormaktsvälden från det forntida Assyrien fram till Sovjetunionens dominans i Östeuropa efter 1945.” (www.ne.se, Imperium, 18/11)

2.1 Imperium diskursen

Vilka kvalifikationer behövs det för att bli klassificerad som ett imperium? Denna fråga kan det finnas många definitioner av. Som de flesta inom statsvetenskapen vet är forskare inte alltid eniga om vad som är vad och hur man skall definiera fenomen. Definitionerna kan vara breda eller smala beroende på vilka förutsättningar man tillskriver ett imperium. Jag kommer att visa att USA kan klassas som ett imperium både genom smala och breda definitioner.

Jag anser det befogat att säga att det finns bra och tillförlitliga indikatorer på vad som bör klassas som ett imperium där de flesta skulle skriva under. Det är dock svårare att enas kring dessa och överföra dem på ett enskilt land likt USA. Det kan bero på att varje imperium är exceptionellt i sin utformning och karaktär. Det finns dock en stomme baserad på karakteristiska faktorer som förenar dessa exceptionella imperier. För att identifiera vilka indikatorerna för vad ett imperium är har jag tagit hjälp av ett antal böcker av olika forskare. Detta för att skaffa mig en bred uppfattning om hur andra forskare identifierar ett imperium.

Det de flesta enas om angående imperium är att de har en stor militär makt och därtill även en stor ekonomisk styrka. Ferguson (2005 s.14) påstår att det finns 69 olika imperium, 70 om EU räknas som ett, Ferguson säger att USA är det 68:e och Kina det 69:e. När han framför detta utgår han ifrån ”Time World Atlas” med undantag av de två sistnämnda som han själv klassificerar som imperium. Det intressanta är att det finns många olika imperier från olika tidsepoker samt olika delar av världen men de kategoriseras under samma kategori. Det vill säga att även om de existerade i skilda världar finns det fortfarande likheter mellan dem. De ekonomiska faktorerna spelar stor roll och imperiets ekonomiska makt är grundläggande för dess överlevnad. Den militära styrkan är det imperiet lutar sig tillbaka på för att befästa sin ledande position i världen. Det krävs också en stark ekonomi för att finansiera alla åtaganden och intressen som imperiet har. Det kan handla om krig som finansieras till skolor och forskning etc. som behövs för att utveckla imperiet. Det skall däremot nämnas att enligt de flesta ekonomiska teorier beträffande imperium är det en elit i samhället som tjänar på den imperialistiska expansionen (Paupp 2007 s.30). Exempelvis under kolonialtiden

var det en elit i kolonialmakterna som tillsammans med eliter i kolonierna kunde göra sig rika på den expansionen (Galtung et al 1979 s.39). För att försvara sina intressen, både ekonomiska intressen och säkerhetsfrågor, krävs en stor militärmakt något som de flesta associerar till när de tänker på ett imperium. Militären är också det yttersta medlet för att säkerställa de åtaganden och intressen man har utspritt i världen. Detta betyder nödvändigtvis inte att imperiet behöver strida för alla intressen samtidigt, bara själva vetskapen om dess militära makt kan hålla schack på många motståndare.

Dessa två faktorer, militär och ekonomisk styrka, är det som utmärker ett imperium. Dock är det inte hela sanningen för det finns andra benämningar på stater med stor militär och ekonomisk makt. Det somliga vill tillskriva USA är en hegemonisk stämpel. Vad är då skillnaden mellan dessa två fenomen?

För att spåra själva härkomsten av hegemoni får vi gå tillbaka till grekerna. Det användes först när Aten ledde de andra grekiska staterna i försvaret mot Persien (Ferguson 2005 s.9). Det som skiljer hegemonin mot imperiet är att hegemonin i sin natur inte tvingar andra att göra saker de är mer av en ledargestallt. Imperiet på andra sidan betvingar med olika medel andra länder att följa dem. Den stora signifikativa skillnaden är alltså att med hegemoni ses makten som förhandlingsbar (Jørgensen 2002 s.91). I nationalencyklopedin formulera de att imperium härskar över det egna och andra underkuvade folk.

2.2 USA ett Imperium

I detta kapitel av uppsatsen kommer en rad viktiga faktorer angående USA:s imperium att belysas. En full redogörelse för hur de kan skådas som ett imperium och inget annat. För att vara extra tydlig är det min åsikt att det är ett imperium. Jag delar denna åsikt med flera forskare som har studerat detta, dock är det omdebatterat. Jag säger detta för att läsaren skall inse att imperium diskursen är snårig och jag kommer vidare i uppsatsen redogöra för varför jag anser att det är ett imperium.

Hur kan jag då motivera min tidiga slutsats och visa att det verkligen är ett imperium? Det borde väl finnas något tilltalande argument för att det är en hegemoni. Det kan tyckas, speciellt ur ett västerländskt perspektiv, att USA skyddar de demokratiska idealen som mänskliga rättigheter, yttrandefrihet etc. mot potentiella och direkta faror. Likt hegemonins fader Aten som ledde försvaret mot Persien. Med västerländskt perspektiv syftar jag på de länder i Västeuropa, Japan, Australien och USA. De länder som sedan USA:s triumf efter andra världskriget befunnit sig under det såkallade atombombsparaplyet (Kennedy 1989 s.671). Atombombsparaplyet är en benämning på det försvar USA har gett dess allierade om ett kärnvapenkrig skulle utbryta med Sovjet. Ser man från detta perspektiv kan USA ses som en hegemoni eftersom de har skyddat de europeiska länderna från både nazismen och kommunismen.

Kan det då påstås att Sovjets kollaps har producerat en situation där dess hegemoniska position inte längre kan skådas som berättigad. Enligt Wallerstein är

detta ett faktum. Med Sovjets sorti från maktens absoluta centrum försvann också dess främsta ideologiska motståndare (Wallerstein 2003 s.21).

2.2.1 Hegemoni eller Imperium

Mot vem ska den amerikanska staten leda försvaret av den fria världen nu? Sedan kalla krigets slut har det inte funnits ett direkt hot om kärnvapenkrig. USA är sedan Sovjets fall också den ohotat största militära makten i världen. Med en budget på 514,4 miljarder dollar år 2008 (www.gpoaccess.gov, Department of defense budget, 22/11) är närmaste motståndaren, om man tar bort Storbritannien och Frankrike som kan skådas som allierade, Kina med en budget på 58,8 miljarder dollar (www.nytimes.com, China Plans Steep Increase in Military Spending, 22/11). USA har en militär budget som överstiger de 12 efterföljande staternas budget tillsammans (Ferguson 2003 s.65).

Man har inte världens största armé räknat i soldater, vilket man inte hade under kalla kriget heller. Det har medfört att man har profilerat den amerikanska armén till att bli en högteknologisk armé. USA är det enda landet i världen med hangarfartyg utrustade med stridsflygplan, dessa är mobila stridsstationer som har en global räckvidd. Stealthflygplan som kan flyga obemärkt förbi radar och bomba mål på fiendens territorium. Obemannade flygplan som kan släppa smart bombs är de också ensamma med. Lägg därtill att man innan elfte september hade 752 militärinstallationer utspridda i 130 länder världen över säger en del om USA:s enorma militärmakt i världen (Ferguson 2005 s.16).

Under kalla kriget och fram till idag har USA uppfattat sig själva som ledare och försvarare av den fria världen. Bush och hans administration har varit flitiga att framhäva detta under det pågående kriget mot terrorismen. Jag anser att kriget mot terrorismen har varit en väldigt viktig politisk vinst för Bush och en stor faktor till varför han blev omvald. Dock skall jag inte säga att en krigisk president vinner varje val men Bush och hans administration, har med hjälp av attackerna mot New York och Washington, återigen lyckats skapa en tillräckligt hotfull motståndare.

Amerika och resten av världen var i chock efter elfte september vilket blottade sårbarheten i det amerikanska samhället. Att ett par terrorister med ytterst små ekonomiska resurser lyckades åstadkomma en sådan omfattande skada innanför USA:s gräns lämnade ett brännande intryck av sårbarhet. Vrede och sorg byttes efter ett tag ut mot hämndlystna rop för repressalier mot dem som låg bakom detta. USA hade inte tid att vänta och kanske bli attackerade igen sades det från regeringen. Det krävdes åtgärder och omstrukturering i filosofin rörande säkerhetsfrågor. Enligt Wallerstein hoppade Bush snabbt in i situationen och förde en agenda som han hade drivit redan innan attackerna (Wallerstein 2003 s.6). Attackerna mot USA medförde att han kunde operera med större frihet för att införliva sin politik. Vid större kriser som elfte september blir det enklare att föra en hård aggressiv politik utan att bli ifrågasatt.

Denna gång är det dock inte en ideologisk motståndare, som man stred mot under kalla kriget, det är de onda mot de goda den oändliga kampen. USA anser

sig försvara de demokratiska rättigheterna mot dessa bakåtsträvande religiösa fundamentalister som vill fördärva de demokratiska idealen. Jag vill säga som Wallerstein också påpekar att jag inte tror att det handlar om en konspiration eller något liknande. Det handlar i grund och botten om att Bush använder denna motståndare. För att fortsätta pressa på budskapet att demokratin och den fria världen är hotad. Därför är de tvungna att göra allt i sin makt att försvara demokratin och den fria världen.

Detta innefattar att bryta mot såväl internationella fördrag och överenskommelser samt konstitutionella rättigheter i USA. I Nürnberg principerna, som är en följd av andra världskrigets rättegångar mot nazister, kan man läsa sjätte principen som förklarar brott mot freden. Brott mot freden innebär att förbereda eller startar ett aggressions krig, ett krig som inte kan ses som självförsvar, eller utan internationella överenskommelser (www.icrc.org, Treaties and documents, 7/12). Kriget mot terrorismen i Irak kan skådas som ett brott mot denna princip (Chomsky 2004 s.13). Flera länder i säkerhetsrådet med veto rätt var starkt emot kriget och stödet från de allierade var heller inte lika stort som det hade varit när man gick in i Afghanistan. Hur kan det komma sig att USA fullföljer sina planer mot Irak trots att det inte finns en bred uppslutning om att det är rätt?

För det första skulle USA kunna genomföra kriget i Irak själva om det krävdes utan stöd från omvärlden. Detta visar Bush administrationen tydligt. De har adopterat en strategi som går ut på att säga att antingen är du med oss eller mot oss (Wallerstein 2003 s.7; Paupp 2007 s.108). Igen vill jag vända mig till nationalencyklopedins definition av ett imperium där det står att man härskar både över det egna folket samt andra underkuvade folk. Är detta inte ett bevis på att USA visar sina sanna färger. Det finns inget gensvar för kritik eller oro från sina allierade dessa är smärre bekymmer på vägen. Det kan heller inte sägas vara exceptionellt att USA går sin egen väg och ignorerar internationell kritik. Kan det då verkligen säga att de är en ledare som förvarar värden. Jag tycker inte att makten kan skådas som förhandlingsbar. Hierarkin är uppenbar det är en chef som säger till dig vad som är av vikt och hur vad som behövs uträttas.

2.3 Den Fria världen och den fria marknaden

Som jag har framhållit flera gånger innan är den fria världen USA:s vision. I visionen av den fria världen ingår en liberalistisk demokratitradition där den fria marknaden, ”The Washington Consensus”, regerar.

Den fria marknaden är som starkast i USA och det är amerikanerna som har drivit agendan i världen för att skapa en öppen, fri global, marknad och handel. Det har varit ett mål att skapa en värld med rikligare och friare handel mellan stater. Efter andra världskriget stod USA hänförelse för vad som skulle hända i Västeuropa och Japan. Både Västeuropa och Japan hade utstått stora ekonomiska förluster och behövde stora summor pengar för återuppbyggnaden av samhällen och industrier som till stor del var sönderbombade. Den ekonomiska hjälpen

ankom, mer känd som Marshall hjälpen, och med USA:s stora inflytande påbörjades stora ekonomiska omkonstruktioner. Detta ledde till att tullar sänktes och en mer fri marknad började ta form (Wallerstein 2003 s.16). Det berodde på att USA:s produktiva krafter behövde fler marknader att sälja sina produkter till. Då de amerikanska företagens produktivitet översteg den amerikanska marknadens efterfrågan. Detta initiativ var nödvändigt för den amerikanska ekonomin och dess företag. Med en större och öppnare marknad kunde de amerikanska företagen skapa sig själva ett försprång vilket är synbart än idag. USA:s företag var med vid återuppbyggnaden av Europa och dess industri vilket gav rejäla vinster. Ser man Financial Times lista över de 500 största företagen i världen finner man 5 stycken amerikanska företag på top 10 och 9 stycken på top 20 (www.ft.com, Global 500, 11/12). Genomgående är det tydligt vilket land som har de rikaste och största transnationella företagen. Dessa transnationella företag kan ses som imperiets verktyg för att stärka sin makt i förhållande till andra stater (Ferguson, 2005 s.12). Jag kommer att redovisa i följande kapitel hur dessa transnationella företag opererar och skall skådas som imperiets verktyg.

Att USA förespråkar en fri marknad med minimal kontroll från staten är inte något de hymlar med. De talar ofta om den fria marknaden och de mirakel den skapar för den ekonomiska tillväxten. USA är den självklare försvararen av den fria marknaden och samtidigt den fria världen. Dock ser det annorlunda ut efter en historisk återblick. Den fria världen består av amerikansk sponsrade diktatur stater likt Shah i Iran (Paupp 2007 s.12). Sedan andra världskriget har USA sponsrat statskupper mot länder och regimer för att de inte passar in med USA:s intressen. Det har inte varit ett problem att diktatur regimer torterar och bryter mot de mänskliga rättigheterna så länge de inte varit direkta hot mot USA eller dess intressen.

Likt andra imperium genom historien är det ekonomiska intressen som prioriteras högst. Det kan spekuleras i vilka orsakerna var för USA:s intåg i Irak, dock tror jag att även här kommer det ner till ekonomiska faktorer. ”Project for the New American Century”, PNAC, är en organisation som studerar och kommer med lösningar för hur USA skall fortsätta att vara den globala ledaren i världen. De menar att USA bör forma händelser innan de blir till kriser och möta hot innan de blir allvarliga. De amerikanska trupperna anses kunna göra världen säkrare och amerikanska intressen säkrare både nu och i framtiden (www.newamericancentury.org, Statement of Principles, 19/11). Med att grunda denna organisation och dess principer hittar vi Dick Cheney och Donald Rumsfeld bland ett flertal prominenta akademiska tänkare från USA. Jag tycker att det inte är överdrivet att säga att dessa principer influerar den amerikanska regeringen idag. I dessa principer står det bland annat att USA bör förespråka ekonomisk och politisk frihet utomlands samt att agera mot regimer som hotar dess intressen och principer.

Den fria marknaden har hjälpt USA men vem har den främst hjälpt? Sett till det stora hela är den fria marknaden en stor faktor till att USA har kunnat växa till den supermakt de är idag. Amerikanska företag är som jag har nämnt tidigare de största i världen och stora summor dras varje år in till USA genom dessa företag. Dock är det inte alla som får ta del av vinsterna. I USA ökar klyftorna ytterligare

till följd av att allt fler lågavlönade jobb flyttar utomlands, offshoring som det kallas. Detta gynnar ett fåtal personer i USA och kapitalet koncentreras kring dessa människor. I en artikel av Stefan Stern läste jag att om man samlade alla USA:s miljonärers pengar tillsammans överstiger det Kina, Japan, Brasilien, Ryssland och EU:s ekonomier tillsammans (2007 s.4). Jag anser att detta är ett tydligt tecken på hur den maktägande eliten härskar i USA. Den fria marknaden som förespråkas gynnar en elit främst i USA men även eliter i andra länder. Likt Storbritanniens koloniala utposter styrdes av eliter från moderlandet, tillsammans med dess likasinnade i kolonin, som gjorde det möjligt att nyttja och kontrollera resurserna i kolonin. Liknande tendenser av elit samarbeten kan skådas inom den fria marknaden. Det kan hävdas att ju friare marknaden är desto mer koncentreras kapitalet till ett fåtal människor. Jag anser att USA bör skådas som den fria marknadens imperium. Det finns en tydlig maktägande elit som med ekonomiska medel styr både sitt eget folk och direkt eller indirekt människor i andra länder. USA är typexemplet på hur den fria marknaden kan kontrollera allt ifrån brandförsvar till sjukvård vilket kan kännas underligt för en som har bott i Sverige hela sitt liv. En stat där sjukvårdens kvalitet beror på hur mycket pengar man har. Den finansiella krisen som nu har drabbat USA kan enligt vissa anses vara ett symptom för att den fria marknaden inte kan kontrollera sig själv och behöver kontrolleras av staten. Framtiden får vissa vad krisen får för effekter på den fria marknaden. Jag tror dock inte att den är dödsdömd. Marknaden kommer antagligen att reparera misstagen på egen hand.

2.4 Transnationella Företag

”What is good for the country is good for General Motors, and what’s good for General Motors is good for the country.”

Charles E Wilson, Före detta Chef för General Motors (Stern 2007 s.2)

Som jag nämnde kan firmor, transnationella företag främst, uppfattas som imperiets tjänare. Citatet ovanför anser jag symbolisera den tätt sammanlänkade positionen som företagen och den amerikanska staten har och hur ömsesidigt viktiga de är för varandra. Detta kapitel är sammanlänkat med föregående kapitel för utan en fri marknad skulle dessa företag inte kunnat expandera till de bjässar som de är idag.

De transnationella företagen är oftast väldigt stora ekonomiska företag som opererar över flera länder. Man brukar urskilja på multinationella företag och globala företag dock är definitionen för dessa väldigt snarlika och därför använder jag mig av transnationella företag. Dessa företag är som sagt globala i sin karaktär och det är en fördel som de ofta kan använda till sin förtjänst. Definitionen kan benämnas som ett företag som kontrollerar eller styr operationer i mer än ett land samtidigt (Dicken 2003 s.198). Dickens definition kan inkludera ett flertal företag som inte är de ekonomiska bjässar jag inriktar mig på. De företag jag inriktar mig

på har en större ekonomisk handlingskraft än vissa stater. Det handlar då om stater som klassas som u-länder. Det är ganska väl accepterat att det är dessa företag som är den största formaren av den globala världen. Deras inflytande går att märka i nästan varje hörn av vår värld direkt eller indirekt (Dicken 2003 s.199).

Problemet för u-länderna är att de är i konkurrens med varandra om företagens arbetsmöjligheter. Det handlar också oftast om arbetsintensiva arbeten, i t ex textilindustrin, de välbetalda jobben stannar oftast kvar i något västerländskt land. Det finns olika tillvägagångssätt när ett företag etablerar sig i ett annat land. Det kan vara att man bygger en ny fabrik, köper redan existerande fabrik eller företag, eller att man startar ett samarbete med redan existerande företag. Det är också viktigt varför de etablerar sig. Det kan vara för att utnyttja resurser i landet, importsubstitution för den inhemska marknaden eller en plattform för att exportera vidare. Den tredje faktorn är vad det är för slags industri och teknologi företaget introducerar samt i hur stor skala de opererar (Dicken 2003 s.278). Allt detta är essentiellt för hur mycket länder tjänar på att ett transnationellt företag etablerar sig. Som alltid är det de minsta ekonomierna som drar det kortaste strået. Dicken säger att även om företagen genererar pengar till länderna i början brukar ett omvänt flöde ske där den största vinnaren blir företaget istället för värd landet (Dicken 2003 s.282). Då ska man reflektera över att företagen är starkt kopplade till sina hemländer (Dicken 2003 s.198). Samt att överväldigande många transnationella företag härstammar från USA (Ferguson 2005 s.18).

Dessa företag medför stora summor pengar till USA:s eliter samtidigt som de har tendenser att utnyttja mindre ekonomier för att kunna öka vinsten. Alla företag strävar efter vinst för utan vinst går ett företag under. Det finns primärt två alternativ för att öka vinsten, att sänka kostnaderna eller höja inkomsterna. Att öppna nya marknader för de amerikanska företagen kan vara en metod att öka inkomsterna. USA söker därför inte att ockupera länder och sudda ut gränser istället söker de att penetrera gränser (Colás 2008 s.621). Det lönar sig mer att penetrera gränser och etablera självstyrande stater som är öppna för den fria marknaden. Det ger ett utrymme för de stora företagen att slå sig in på nya marknader av konsumenter samt en tillgång av mer lågavlönad arbetsintensiv arbetskraft.

Det jag har velat belysa i detta kapitel är hur dessa företag gynnar den amerikanska staten och dess ekonomi. Samt att det främst gynnar den övre klassen med utbildning och pengar eftersom de lågavlönade jobben generellt flyttar ifrån USA.

2.4.1 Economic Hitmans

Economic hitman (EHM) är en term som används på personer som arbetar för att säkra amerikanska ekonomiska intressen. John Perkins heter författaren till boken "Confessions of an Economic Hitman" där han beskriver sitt arbete som en EHM.

Det är personer som är anlidade av privata företag som ekonomiska rådgivare. Deras jobb är att åka till länder och analysera deras möjlighet till ekonomisk tillväxt. Dessa analyser blir ofta grovt överskattade för att kunna bevilja stora lån

från USAID och Världsbanken. Lånen knyter länder i tredje världen till ett amerikanskt nätverk av handel och obligationer. Lånen betalas i överenskommelse att amerikanska entreprenörer anlitas för att hjälpa att bygga upp infrastruktur och eltillförsel etc. När staterna inte klarar av att betala tillbaka lånen binds de ytterliggare till USA (Perkins 2006 s.15). Då blir de istället tvungna att utföra tjänster åt USA. Enligt Perkins är EHM:s ett sätt för USA:s imperium att stärka sina globala intressen.

Det faktum att dessa personer är anställda av privata företag är för att spåren inte skall leda tillbaka till den amerikanska regeringen. Istället blir det tolkat som ett företags oundvikliga strävan efter vinst som gör att länder blir bedragna. Han ger exempel på länder likt Indonesien som har blivit indragna i dessa nät som EHM:s skapat. Under kalla kriget på 70-talet ansågs Indonesien vara nästa dominobricka efter Vietnam. Det skulle förhindras med hjälp av Perkins som skulle förutspå en kraftig utveckling av ekonomin för att rädda Indonesien från att bli kommunistiskt (Perkins 2006 s.16). Det fanns en rädsla att förlora en sådan stor och naturresurs rik nation till kommunismen. Om dessa EHM:s misslyckas att övertala, ledare och banker, att dessa lån är bra finns två sista utvägar. Det finns riktiga lönnmördare som kan skickas in och om det behövs militären (Perkins 2006 s.XXI). Perkins säger i boken att det finns kopplingar till NSA, National Security Agency, som skall ha stått för utbildningen. Det finns också starka intressen som sträcker sig in i den amerikanska administrationen och den akademiska världen (Perkins 2006 s.XX). Vilket gör det möjligt att propagera för människor om makroekonomins under.

Perkins har självklart stött på mycket kritik och de som hävdar att han är en konspirationsteoretiker. Utrikesministeriet i USA har hävdats att det inte finns några kopplingar till amerikansk underrättelsetjänst och att Perkins lider av en livlig fantasi (www.america.gov, Confessions – or Fantasies – of an Economic Hit Man, 02/01). Det förefaller mig inte vara någon otänkbar situation att detta är en uttänkt strategi från USA:s sida. Den amerikanska staten tjänar på att knyta länder till sig genom lån och därmed dölja sina imperialistiska intressen. Vilket jag har påpekat innan har alla imperium olika karaktär. Det är också uttalat från USA:s sida vilken ekonomisk modell de framhäver utanför sina gränser. Att USA använder ett flertal metoder för att denna modell skall implementeras är inget nytt. De har störtat ledare på egen hand, de har finansierat olika revolter och deras underrättelsetjänst är och har varit mycket aktiv globalt. Dessa EHM:s är bara ett led till för att försöka forma händelser i världen.

2.5 Sammanfattning

Jag har nu klarlagt hur jag anser att USA är ett imperium. Det finns de som inte skulle hålla med mig och fortfarande hävda att det är en hegemoni. Dock tycker jag att det är tydligt hur USA styr världen genom sin ekonomiska och militära makt. Detta är dock min subjektiva bedömning och jag uppmuntrar verkligen till vidare efterforskning för dem som är intresserade.

Det kan vara så att för oss i västvärlden kan det uppfattas som en hegemoni eftersom det är en ledare för våra ädla demokratiska principer som mänskliga rättigheter. Dock är det inte uppenbart att det är den fria världen USA kämpar för. De kan anses kämpa för de mänskliga rättigheterna i vår del av världen, västvärlden, men i andra delar av världen är det inte fullt lika centralt. Den fria världen som de använder i sin retorik anser jag är en god täckmantel för dess riktiga agenda.

Denna agenda handlar främst om att forma världen till att bli mer liberalistisk. De stora företagen har mäktiga lobby grupper som för dess politik i vita huset. Deras intressen är väldigt starka och i ett land som USA med de allra största företagen i världen besitter de en stor makt. Imperiet USA benämner jag som sagt som den fria marknadens imperium. USA har en stor mjuk makt som de kan använda dock faller denna makt tillbaka på att de har en militär makt som kan föra krig var som helst och när som helst i världen.

3 På nedgång?

Min huvudfråga i denna uppsats var att besvara om det amerikanska imperiet är på nedgång. Jag kommer i dessa följande kapitel studera vilka tecken det finns för att en nedgång faktiskt är i verkning.

Kennedy har en teori om imperialistisk överruttänjning som jag kommer att applicera och använda som kompass i min undersökning. Samt kommer jag att se hur motståndet mot Amerikas imperium ser ut. Med dessa teorier ämnar jag att belysa den rådande situationen i USA. Jag inleder med att redogöra för Amerikas åtaganden och intressen. Dessa åtaganden och intressen kan visa vilken enorm uppgift som vilar på USA. Denna intressesfär är global i sin karaktär och kräver uppmärksamhet hela tiden för att USA inte skall mista sin position som nummer ett.

Där efter redogör jag för hur motståndet ser ut mot USA. Vad det är som har tänt motståndet mot dem och hur det ser ut idag. Därefter analyserar jag mitt material för att redogöra för om den imperialistiska överruttänjningen och motståndet skall eller kan skådas som ett akut tillstånd. Jag vill inte hamna i för mycket spekulation om framtiden istället är intresset mer att analysera dagsläget. Jag kommer däremot att dra några slutsatser som jag vill kalla för kvalificerade gissningar om framtiden eftersom jag tyvärr inte besitter en spåmans kula.

3.1 Åtaganden & Intressen

USA är en ung nation med knappt 250 år på nacken. Det är en smält deg för olika sorters människor och kulturer. Den höga invandringen har lett till många olika sorters kunskaper, kulturer och lärdomar. USA är byggt av invandrare som med olika kunskaper etablerat USA som en ledande industrination. Efter andra världskriget blev USA skådat som en ledande världsmakt. En ledande världsmakt har också många intressen och åtaganden vilket jag kommer visa i detta kapitel.

Efter andra världskriget träffades de två supermakterna USA och Sovjet samt den forna världsmakten Storbritannien utanför Yalta i Ukraina. I Yalta mötes Roosevelt, Churchill och Stalin för att bestämma hur den framtida uppdelningen skulle se ut (Wallerstein 2003 s.15). Praktiskt sett delade man upp världen i tre delar den allierade delen, Warszawapakten samt det så fint uttryckt tredje världen. Väst ställdes mot öst och det viktigast strategiska området för USA var Västeuropa. Stora summor pengar sattes därför in för att bygga upp försvaret i Västeuropa. Det som var ytterst viktigt att försvara var både den enorma köpkraften och industrin som fanns i Västeuropa. Det var ytterst oroande för USA om Sovjet skulle lägga beslag på hela Europa. Det skulle innebära att de skulle få

tillgång till stor del av världens industrier och en högutbildad arbetskraft. Detta var alltså något som absolut inte fick ske. Västeuropa placerades under det så kallade atombombsparaplyet som jag har nämnt tidigare.

Det skulle också visa sig under kalla krigets dagar att det var i tredje världen som maktkampen mellan USA och Sovjet skulle utspela sig. Den stora kampen mellan demokratin och kommunismen, marknadsekonomi mot planekonomi. Det var ytterst viktigt för USA att säkra stater i tredje världen från att falla för kommunismens dragningskraft. Det dominerande inslaget i den amerikanska retoriken under kalla kriget var domino teorin. Denna teori innebar att om ett land faller för kommunismen kommer brickorna, staterna, att falla tätt efter varandra (Paupp 2007 s.39). Tredje världen var inte tillskrivet någon supermakt alltså kunde det ses som ett fält där de båda stred om inflytande. Kommunismen ville få staterna i tredje världen att sugas in i det nätverk av kommunistiska stater som handlade med varandra. Samma situation var gällande för USA som ville förhindra kommunismens spridande och istället suga in stater i det kapitalistiska systemet. Två supermakter som kämpade mot varandra för att säkra resurser och andra strategiskt viktiga intressen i tredje världen.

Tag Kuba i Karibien en ö-stat som gränsar med USA. Där hade Batista styrt med hjärnhand en längre tid. Batista utgjorde inget hot mot USA och handel med USA förekom flitigt. När Castro tillslut lyckades ta makten på Kuba, och efter misslyckade USA sponsrade försök att besegra honom, blev Kuba en kommunistisk stat. Det blev ett hot mot USA och det infördes handelsembargon emot Kuba och situationen var som mest kritisk under Kubanska missil krisen. Det var Sovjet som sponsrade Kubas militära uppbyggnad vilket kan ha varit nära att resultera i ett kärnvapenskrig. Flera andra Latinamerikanska stater har fått känna av USA:s inflytande och vilja under åren. Det kan handla om USA:s krig mot narkotikan eller deras insatser för att säkra upp pro-amerikanska regimer. Dessa invasioner och operationer, i enbart Latinamerika, efter andra världskriget är flertaliga men oftast har de uppmärksamrats väldigt lite i västvärlden. Man har opererat i Venezuela kring millennieskiftet för att förhindra Chavez tillträde som president. Till Panama skickade Reagan trupper för att upprätthålla friheten som det sades. Bolivia, Grenada, El Salvador, Nicaragua, Colombia, Mexico och Haiti är andra länder i Latinamerika som USA har opererat i för att säkerställa sina intressen (Vidal 2004 s.26-33). Detta är operationer som USA har utfört efter andra världskriget i syfte att bekämpa narkotika och kommunism.

Asien utgör ingen skillnad USA har enormt många intressen att säkerställa här som är ytterst viktiga. Det är den snabbast växande delen av världen ekonomiskt sett. Det är även den del av världen med störst proportion av världens befolkning. Asien besitter också en enorm marknad för billig arbetskraft samt också en stor del välutbildad arbetskraft. Länder likt Vietnam, Laos, Kambodja, Kina och Indien för att nämna några står för den största delen sy och tyg industrin samt andra arbetsintensiva varor som blir billigare genom den billiga arbetskraften. Samtidigt är länder likt Japan, Sydkorea och Kina länder som producerar bilar och tekniska applikationer. Det är av stort intresse för USA säkerställa sina intressen i denna region eftersom Asien är ett stort ekonomiskt centrum och stärker den allt mer. USA har också trupper i flera länder bland annat Japan, Sydkorea och

Filipinerna. Historiskt skådat var Asien under kalla kriget skådespel för kampen mellan kommunism och kapitalism vilket kommunismen verkade vinna. Dock kan man på senare tid se en tillbakagång från planekonomin till en mer marknadsekonomisk position. Bortsett från Japan och Sydkorea vilket räknas som allierade och bra handelspartners finns det många länder där USA måste säkra sina framtida intressen. De viktigaste av dessa intressen är antagligen Kina och Indien med deras stora ekonomiska tillväxter.

Den tredje regionen jag vill lyfta fram för amerikanskt intresse är mellanöstern. Denna region har fram till denna dag visat sig vara problematiskt för USA. Det är en region med den största tillgången av olja i världen en råvara som är ytterst viktig för USA. Det är också en kokpunkt med anti-amerikanskt motstånd. På senare tid är Kriget mot terrorismen USA:s huvuduppgift i regionen. Det har lett till invasioner av Afghanistan och Irak. Samt allt hårdare tongångar har riktats mot länder likt Iran för dess aggressiva framtoning. Det har med Bush handlat om att jaga terroristerna för att minimera framtida attacker mot amerikansk mark eller dess intressen. Presidenter före Bush har också ägnat sig åt att bekämpa terrorism både mellanöstern och andra delar av världen där den har ansetts finnas. Operationerna i denna region är också historiskt sett väldigt många. Bland annat har USA opererat i Iran, Saudiarabien, Yemen, Libanon, Irak nu och första Gulf kriget samt Israel det senaste exemplet är nog den enda uppskattade operationen (Vidal 2004 s.26-33). USA har starka åtaganden och intressen i Israel och även starka kopplingar till Turkiet och Saudiarabien.

Den fjärde regionen Afrika är också viktigt. Här har det blivit svårare att kontrollera staterna sedan Kina har blandat sig i leken. Afrika är en kontinent med mycket naturresurser som anses väldigt attraktiva det kan vara ädelstenar till livsmedel. Uttrycket blodsdiament är sprunget ur den råa kampen som har sket i denna region för kontrollen över diamanterna. En råvara som säljs till de rikare länderna och mycket pengar finns i denna handel. Det har lett till maktkamper mellan militanta grupper. Ofta har slutprodukten blivit hårda auktoritära regimer. Detta har dock inte avskräckt USA från att bilda starka band till flera av dessa ledare. Det är också en väldigt fattig region med mycket korruption och elit styre. Eliterna styr flera länder med järnhand och koncentrerar inkomsterna från handeln av råvaror till sig själva. Med Kina växandes, och behöver allt mer råvaror till sin industri och marknad, skapas en opponent till USA i denna region. De utmanar USA:s handelsavtal med mer förmånliga avtal för de Afrikanska ledarna. Detta är inget nytt dock under kalla kriget var det Sovjets inflytande man motarbetade. Krig och operationer i denna region är t ex. Sierra Leone, DR Kongo, Sudan, Kenya, Kongo (f.d. Zaire), Liberia, Somalia, Uganda samt Libyen (Vidal 2004 s.26-33). Det är också en stor mottagare av amerikanskt bidrag vilket binder många Afrikanska länder till USA.

I alla dessa regioner runtom i världen pågår eller har det pågått operationer från USA för att säkerställa sina intressen. Det finns olika sätt att säkerställa dessa intressen från rent militära aktioner till ekonomisk styrning. Den ekonomiska styrning sker genom bidrag och lån till olika länder samt amerikanska företags intressen som dikterar förhållanden. De ekonomiska institutionerna WTO, IMF och Världsbanken är amerikanska institutioner som hjälper USA att säkerställa

sina ekonomiska intressen (Paupp 2007 s.37-38). EHM:s arbetar också runt om i världen för att säkerställa de amerikanska intressena. Det finns intresse i att skapa starka band till Kina det är dock problematiskt eftersom Kinas och Taiwans relation är knackig. Kina är en starkt ekonomiskt växande stat som USA vill knyta band till men samtidigt bevara Taiwan självständigt medan Kina anser att det är Kinesiskt. Det finns intresse att bygga pro-amerikanskt sinnade arabstater med tanke på USA: s beroende av olja. Det kan bli svårt på grund av deras stöd till Israel en stat som många i arabvärlden anser vara olaglig.

USA har sedan andra världskrigets slut etablerat sig som världsmakt och efterhand har dess intressen och åtaganden blivit fler. De behöver tillgång till mycket livsmedel och råvaror för dess industri och samhälle. Det amerikanska imperiet är globalt. Det finns många åtaganden som har samlats ihop under åren och intressen som behövs ständig tillsyn. USA har haft många strider mot kommunismen i flera länder många med mindre lyckade utgångar. Trots att det hela tiden dyker upp nya motståndare till det amerikanska imperiet verkar inte en överruttänjning vara ett faktum. Trots allt anser jag att deras huvudsakliga mål att göra världen mer kapitalistisk och säkra fler marknader och autonoma stater har lyckats. Östeuropa efter berlinmuren har en stor ekonomisk uppgång och sluter sig mer till den västeuropeiska ekonomiska modellen. Kina öppnar sin handel allt mer på gott och ont då konkurrensen hårdnar. Globaliseringen med mer handel och en friare marknad är precis vad USA vill åstadkomma. I ”National Security Strategy” går det att läsa att USA kommer att söka och stödja demokratiska rörelser i världen (www.whitehouse.gov, Overview of America’s National Security Strategy, 22/12).

3.2 Motstånd

Ett av de främsta kännetecknen för ett imperium som jag nämnde tidigare är att de lutar sig tillbaka på en stor militärmakt samt att motståndet mot dem är utbrett. Jag anser att det är en riktig iakttagelse för människor är ofta väldigt granskande av den med störst makt och snabba med att kritisera. Det går att se på alla plan hur makt går hand i hand med kritik. Som bekant med mer makt kommer än större ansvar och förväntningar.

Det handlar främst om hur imperiet uppträder i världspolitiken och hur människor uppfattar dem. Dessa två kan skilja sig men de leder ofta till motsättningar eftersom människor tycker och prioriterar olika. Det handlar också om en arrogans från imperiets sida gentemot andras vilja och deras kultur. Ett imperium ser som sagt till sina åtaganden och intressen och handlar därför i intresset av att stärka och behålla sin position som världsmakt. Imperiet har också en makt, militärt och ekonomiskt, som gör att andras vilja blir irrelevant. USA är inget undantag med projekt som, PNAC, som visar dess strävan att behålla makten centrerad till USA samt en utrikespolitik som har samma målsättning. Detta motstånd mot imperiet visar sig på olika sätt t ex i idémässiga attacker eller direkta attacker mot imperiet. Med direkta attacker menar jag mer eller mindre

organiserad individuell terrorism. USA har blivit måltavla för direkta anfall mot imperiet som jag anser symboliserar en del av motståndet idag.

Det har som bekant blivit ett problem med terrorism i USA sedan elfte september. Det nya kriget mot terrorismen föddes genom attacker mot amerikansk mark och rädslan för fler attacker. USA har fått utstå attacker både inifrån och utifrån sina egna gränser. De terrorister som flög två plan in i world trade center 2001 var en tydlig markering att USA:s politik är något som upprör. Detta var en markering att USA skulle hålla sig borta från mellanöstern. Usama och hans grupp al-qaida tog snabbt på sig ansvaret för bombningarna. Det sågs som en terroristaktion från en ond människa som skulle bekämpas av de goda amerikanska styrkorna.

Det många inte tänker på är att denna sortens terror är den svages vapen medan ekonomisk och statlig terror har varit den starkes vapen (Vidal 2004 s.8). Den statliga terrorn och den ekonomiska terrorn är också svårare att identifiera eftersom den i USA:s fall rättfärdigas av både medier och högt respekterade ledare i landet. Bush har en retorik som bygger på att det handlar om en kamp mellan de onda och de goda och är man inte med USA står man på terroristernas sida (Wallerstein 2003 s.7). Det kan antas att terroristerna ville ha ett hårt svar tillbaka eftersom denna politik Bush står för späder på hatet mot USA och legitimiteten hos terroristerna (Vidal 2004 s.23; Paupp 2007 s.108; Wallerstein 2003 s.7). Politiken att med militära medel försöka förändra mellanöstern är en politik som antagligen kommer att slå tillbaka mot dem själva. Det är en region där det historiskt finns mycket motsättningar mot kristendomen. Kristendomen ansåg sig ha rätten till det heliga landet under 1100-talet då korstågskrigarna försökte ockupera det. USA kan skådas som de nya korstågskrigarna i mellanöstern. Det som dock antagligen utgör det största hatet mot USA är dess stora stöd till Israel en stat som de flesta i arabvärlden anser vara illegal. Ett nytt korståg såg till att göra palestinier statslösa för att lösa västvärldens skuld känslor efter förintelsen. Det finns dock ett stort intresse från USA och Bush att skaffa sig fler allierade i detta område. För att kunna få tag på dem som försöker skada USA och för de stora oljeressurserna. Det blir dock problematiskt när deras tillvägagångssätt skapar ytterligare motstånd hos befolkningen.

Terrorismen har slagit till inifrån de egna gränserna också. Det handlade då om en vrede över USA:s överträdelser i andra länder och hemlandet. Timothy McVeigh, Oklahoma bombaren, som tillskillnad från Usama var amerikansk medborgare och hyllad officer i det amerikanska försvaret. McVeigh är mer känd som Oklahoma bombaren då han 1995 bombade den federala Murrah byggnaden i Oklahoma. Dock var både Usama och McVeighs motiv det samma. De var både rasande över hur USA:s regering hade agerat mot andra stater och dess övergrepp mot människor. McVeigh var rasande över hur federala FBI hade mördat flertalet människor i Waco, Texas (Vidal 2004 s.36). Det var sammanlagt 82 människor som satte sitt liv, därtill 25 barn, när den federala polisen belägrade och stormade den religiösa sekten 1993 (Vidal 2004 s.19). Båda dessa herrar gjorde dåd som är horribla och de går inte att försvara. Dock kan det sägas att den hårdföra politik som USA har fört genom åren har lett upp till dessa dåd. Människor har en tendens att svara med våld när de blir desperata och intryckta i ett hörn.

Jag nämnde idémässiga attacker som ett motstånd mot USA. För att exemplifiera detta tar jag Latinamerika. Både för att motståndet har varit stort och för att det har haft en stor genomslagskraft där. Det inflytande, direkt och indirekt, som USA besitter i Latinamerika tror jag inte går obemärkt förbi i staterna och hos befolkningen i Latinamerika. Det är också en andledning till varför det sedan andra världskriget har kommit fler anti-amerikanska presidenter i Latinamerika. Statschefer likt Chavez i Venezuela, Castro i Kuba, Ortega i Nicaragua, och Morales i Bolivia går ofta ut i kritik mot det amerikanska imperiet. Denna kritik får stort genomslag eftersom USA har varit flitigt att ingripa i Latinamerika. Det leder till ett motstånd och förakt för det amerikanska.

Det har också visat sig genom idé inriktningar som beroendeskolan. Denna idé inriktning utvecklades i Latinamerika under 30-talet som ett svar på de rika ländernas utnyttjning av dess resurser. Den fick dock störst fäste på 60 och 70-talet med Andre Gunder Frank i spetsen (www.ne.se, beroendeskolan, 02/01). Han menade att de underutvecklade länderna måste klippa beroendet till de rika länderna och världsmarknaden. Han ville att de skulle inta en mer isolationistisk position för att kunna förbättra sin ekonomi. Det var ett direkt avståndstagande till de kapitalistiska traditioner som USA förespråkade.

3.3 Analys & Slutsats

Det Amerika som räddade världen 1945 från att hamna under Nazismens styre har efter hand blivit ett imperium som kan konkurrera med de riktigt stora imperierna genom historien.

Deras popularitet har varit stor i västvärlden mycket tack vare andra världskriget. Den stora frågan är om USA fortfarande kommer att kunna upprätthålla sitt imperium framöver. Nedgången av dess makt anser många vara tydlig både i dess misslyckade krig och framförallt i det motstånd som på senare år visar sig allt tydligare. De har fört krig över hela världen för olika saker till exempel narkotikabekämpning och ideologiskt herravälde. De har krigat i Latinamerika, Afrika, Asien, Mellanöstern och Europa. Kriget har utförts med blandad framgång men det har alltid varit som sista utväg. Åtaganden och intressen är åtskilliga och de har med institutionella och ekonomiska medel lyckats styra flertalet av dessa bra utan militär aktioner. Tecken på detta visar sig i kapitalistiska reformer i flera länder världen över. Ta en kommunistisk stat likt Kina där marknadsreformer har duggat tätt och deras ekonomi är på uppgång.

Jag ställde frågan om USA är ett imperium. Jag anser att jag tydligt har visat att det är ett imperium. Det är en stormakt med världsomspännande intressen och den maktägande eliten härskar definitivt över det egna och andra underkuvade människor. Det är USA:s vilja och intresse att sprida och förespråka kapitalismen. Detta har de genomfört genom en mäktig företagskultur som stärker dess makt samt med inhemska och internationella institutioner. Lånen till de fattigare länderna fungerar som ett kontroll medel. Låntagarna blir tvungna att passa in på

olika krav om marknadsreformer och binds till att tjäna imperiets syfte. Det syftet är att konvertera världen till, den fria världen, en stor fri marknad där företagen bestämmer. Ha i åtanke Wilson, General Motors chef, sa att det som gynnar General Motors gynnar landet och det som gynnar landet gynnar General Motors.

Efter elfte september har det varit uppenbart att motståndet mot det amerikanska imperiet är gediget men oftast handlar det om mindre organiserade fraktioner. Redan 1995 hade officeren Timothy McVeigh visat sitt motstånd mot hemlandets tyranni när han bombade en federal byggnad. Det amerikanska imperiet har blivit attackerat flera gånger. Det har däremot alltid visat att det är kapabelt att hantera motgångar.

Landets företag är de största och rikaste i världen. Den största andelen rika människor finns också i USA. De har den odiskutabelt mäktigaste armén i världen. Med ny teknologi är det lättare att styra sina arméer och övervaka sina intressen. Deras armé kan operera över hela världen snabbt och fritt. Det amerikanska imperiet är starkt och historiskt sett det mest globala imperiet. Jag skulle hävda att det amerikanska imperiet inte är på nedgång. Den relativa makten kommer säkert att fluktuera up och ner för dem liksom de flesta imperium genom tiderna. Inget imperium är befriat från motgångar. Det handlar om hur väl förberett det är för dessa motgångar.

Jag tycker att säga att det är på nedgång är drastiskt. Trots finanskriser, krig och motstånd verkar USA:s intressen och åtaganden inte utgöra en överruttänjning. Jag anser också att USA:s nya president kan medföra nya initiativ som kan reparera deras dåliga rykte i världen. Bush har inte lyckats väl med att tona ner den imperialistiska ådran. Det finns däremot tidigare presidenter som har lyckats tona ner denna ådra mycket bättre. Jag tror att Obama kan lyckas med att tona ner imperialistiska tendenser t ex. med tillbakadragande av trupper från Irak. Det återstår att se vad framtiden bär men jag skulle hävda att USA:s imperium kommer att återstå ett tag framöver.

4 Referenser

- Chomsky, Noam, 2004. *Hegemony or survival : America's quest for global dominance*. London : Penguin
- Colás, Alejandro, 2008. "Open Doors and Closed Frontiers: The Limits of American Empire", *European journal of international relations*, vol.14, s. 619-643
- Ferguson, Niall, 2003. "An empire in denial: The limits of US imperialism". *Harvard International Review*, vol.25, s.64-69
- Ferguson, Niall, 2005. *Colossus : the rise and fall of the American empire*. London : Penguin
- Galtung, Johan, Heiestad, Tore, Ruge, Eric, 1979. *On the decline and fall of empires : the Roman Empire and western imperialism compared*. Tokyo : The United nations university
- Haddad Yvonne Yazbeck; Balz Michael J, 2006. "The October Riots in France: A Failed Immigration Policy or the Empire Strikes Back?", *International Migration*, vol.44, s.23-34.
<http://www.america.gov/st/washfile-english/2006/February/20060202155604atlahtnevel6.165713e-02.html>,
Confessions – or Fantasies – of an Economic Hit Man, 02/01
<http://media.ft.com/cms/889d77f0-4142-11dd-9661-0000779fd2ac.pdf>, Global 500, 2008, 11/12
<http://www.gpoaccess.gov/usbudget/fy09/pdf/budget/defense.pdf>, *Department of defense budget*, 22/11
<http://www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/390?OpenDocument>, *Treaties and documents*, 7/12
<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/127654>, *beroendeskolan*, 02/01
<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/210683/210683>, *imperium*, 18/11-08
<http://www.newamericancentury.org/statementofprinciples.htm>, *Statement of Principles*, 19/11
http://www.nytimes.com/2008/03/05/world/asia/05china.html?_r=1&ref=world, *China Plans Steep Increase in Military Spending*, 22/11
<http://www.whitehouse.gov/nsc/nss/2006/>, *National Security Strategy*, 22/12
- Jørgensen, Marianne, Phillips, Louise, 2002. *Discourse analysis as theory and method*. London : Sage
- Kennedy, Paul, 1989. *The rise and fall of the great powers : economic change and military conflict from 1500 to 2000*. London : Fontana Press
- Paupp, Terence Edward, 2007. *Exodus from empire : the fall of America's empire and the rise of the global community*. London: Pluto press
- Stern, Stefan, 2007. "Decline And Fall Of The US Empire", *Management Today*, s. 32-35,37.

Vidal, Gore; översättning: Lindgren, Stefan, Wennerberg, Tor, 2004. *Evigt krig för evig fred*. Stockholm : Ordfront

Wallerstein, Immanuel Maurice, 2003. *The decline of American power : the U.S. in a chaotic world*. New York : New Press

Perkins, John, 2006. *Confessions of an economic hit man*. London : Ebury Press